

Hatanpään Karjusuo – menetetty lintuparatiisi

Lasse Kosonen

Pikkupoikana muistan isoveljeni puhuneen Karjusuosta, jossa hän oli jonkun verran retkeillyt ja tehnyt lintuhavaintojakin. Paikansin tämän alueen suurin piirtein Vihinlahden ja Vihiojan paikkeille, joka jo silloin – 1960-luvun alkupuolella – oli lähes menetetty. Ehkä jotakin tulvalätäkköä ja pensaikkoa alueella vielä oli. Mutta Karjusuon nimessä oli legendaarinen sävy. Isot ”ornit” muistelivat siellä joskus 1920-luvulla nähdyin kovasti kahlaajia ja itsekin luin innolla vanhoja lintulehtiä, joista kävivät ilmi nuo muhkeat kahlaajamäärät. 1960-luvulla ilmestynyt ”lintumiesten raamattu” Pohjolan linnut värikuvin tosin tyrmäsi jo osan havainnoista epäluotettavina. Tänä päivänä Karjusuota ei juuri kukaan muista ja koska nämä klassiset havainnot ovat nykypäivän lintuharrastajille liki tuntemattomia, tuon ne uudestaan esiin. Tarkemmin niistä kiinnostunut voi perehtyä alkuperäisarikkeleihin tämän jutun perässä olevasta kirjallisuusluettelosta.

Nuoren isosirrin selkäpuolen höyhenten kärjen muodostaa valkea puolirengas, kuten Aatinen kuvaakin näkemästään ”merisirristä”. Sen lisäksi sen tyvipuolella (subterminaalisesti) on mustahko juova. Huomaa suokukkoon verrattuna myös lyhyemmät jalat.

Kuva © Markku Rantala • www.kolumbus.fi/rantala@ranta.fi

Aatisella ei ollut käytössään kuvaa nuoresta suokukosta, niinpä hän erehtyi pitämään niitä isosirreinä. Kuvassa nuori suokukko, joka on melkoisesti naarassuokukon ja isosirrinkin näköinen.

Kuka oli Yrjö Aatinen?

Nuo havainnot teki Yrjö Henrik Aatinen (1902-1986), pirkanmaalaisen lintuharrastuksen pioneeri, uudenmukainen edelläkävijä, jonka harrastuksen luonne oli melkein pärrättävissä tähän päivään. Siis ahkeraa maasto-ornitologiaa 1920-luvulla! Jo 1920-luvun alussa hän julkaisi pari tiedonantoa Pyhäjärvellä näkemästään suosirristä ja Hämeenkyrössä tavatusta sepelrastaasta. Hän ilmoittaa käyneensä Karjusuolla ”melkein joka päivä (muutama tunti päivässä), syyskuun lopulla joka toinen päivä”. Syynä tähän oli lyhyehkö retkimatka (hän asui aluksi Tammelassa ja sitten Näsilinnankadulla). Hän julkaisi muistiinpanoistaan parikin artikkelia, mutta ilmeisesti ”Helsingin herrojen” epäily-

ten vuoksi hän turhautui ja tuntuu lojuttaneen lintuharrastuksen kokonaan. Elämäntyönsä hän teki aluksi paperityömiehenä ja sitten metsätyömiehenä. Myöhemmin, vasta 1980-luvun alussa etsin hänet käsiini, jolloin hän asui Lempeälässä. Hänet hyväksyttiin tuolloin Tampereen lintutieteellisen yhdistyksen kunniajäseneksi pioneeritoimintansa ansiosta. Hänestä on julkaistu muistokirjoitus Lintuviestissä 4/86.

Missä oli Karjusuo?

Vuoden 1894 Hatanpään kartanon tiluskartassa esiintyy nimi ”Narjansuo”. Missä vaiheessa tämä muuttuu – ja miksi – Karjusuoksi, ei käy selville. Joka tapauksessa vuoden 1935 asemakartassa alueen pohjoispuolelle on kaavailtu Hatan-

pään puistokujan suuntainen Karjusuonkatu, mutta itse Karjusuo on merkitty vain ”valkoiseksi alueeksi”, eikä varsinaista Karjusuo-nimeä näy muualla kun kadun nimessä. Karjusuonkatua ei koskaan rakennettu, mutta se oli asemakaavoissa vuoteen 1975 asti. Asemakaava-arkkitehti Juha Jaakola (kirj.) arveli, että nimi voi liittyä Hatanpään kartanon sikojen laiduntamiseen kaukana itse kartanosta.

Karjusuo sijaitsi siis Hatanpään lehtikuusien (joka on edelleen olemassa) takaisella alueella, jossa oli ”useita isoja lätäkköjä ja suohautoja” (Aatinen 1925). Siis se oli sitä aluetta, jossa tänä päivänä on autoliikkeiden ketju Hatanpään valtatien ja rautatien välissä. Vuoden 1950 peruskartassa alueelle on merkitty vielä useita mudanottokuoppia ja luhtaisen alueen karttamerkkejä. Vielä 1960-luvun alussa alueella oli täytemaata, pensaikkoja ja rutakuoppia, kuten kasviharastaja Matti Käätönen muisteli.

Havainnot

Ensimmäisenä hyvänä Karjusuon lintuhavaintonaan Aatinen esittelee Pirkanmaan ensimmäisen **liejukanan**. ”*Tarkastellessani heinä- ja elokuussa tällä suolla kahlaajia, kuulin monesti heinäkuussa ruohoisista ja pensaisista lätäköistä päin omituisia karkeata ääntä, joka jonkun verran muistutti sian röhkimistä, törr-törr, mutta äänen aiheuttajaa en saa-*

nut selville vasta kun elokuun 3 p:nä. Silloin näin kaislikon reunalla vilaukselta vesilinnun, jolla oli punainen nokka (kärki selvään keltainen ja otsakilpi punainen) ja siivillä tai kyljillä kaksi valkoista, leveätä poikkilaukkaa, mutta muuten väritykseltään harmaanruskeanmusta. Linnun peräpuoli oli omituisesti pystyssä, joten se oli ikään kuin vedessä eteenpäin horjauttamaisillaan ja niin saatoinkin kovissakin selvästi erottaa punaista väriä". Aatiselle olikin ominaista kertoa näkemistään linnuista tarkasti, joka ei noihin aikoihin ollut kovinkaan tavallista. Vaikka äänenkuvaus ei kovin hyvin viittaakaan liejukanaan niin ulkonäkökuvaus on aivan yksiselitteinen.

Kahlaajien Eldorado

Erityisasemassa olivat kahlaajat. Tästä Aatinen intoutuu hehkuttamaan: "Tämä paikka oli elokuussa (myös heinäkuun lopulla) ja syyskuun alussa oikea kahlaajien eldorado! Karjusuolla viihtyivät linnut erittäinkin paikassa, jossa oli leveästi pahalta haisevaa suklaanruskeata vettä ja mustanruskeata mutaa". Aatisen havainnot hämmästyttävät ketä hyvänsä tämän päivänkin lintuharrastajaa. **Suosirrejä** oli varsin vähän, enimmillään 30.9. 1925 8 yksilöä, **pikkusirrejä** muutamia yksilöitä (Pirkanmaan ensimmäiset), **lapinsirrejä** (silloin nimeltään

Suokukkokoiraalla on vain keväällä huomiota herättävä kaularöyhelö.
Kuva Suomen Luurankoiset -kirjassa ja...

kangassirriäinen) 13.-14.8 kymmenkunta ja löytyipä sieltä **pulmussirrikin** (silloin hietasirriäinen). Tästä Pirkanmaan ensimmäisestä pulmussirrihavainnosta Aatinen selostaa vastaanosanomattomasti: "vieraili Karjusuolla syyskuun 2, 3 ja 4 p:nä (1925)... huomasin että se oli liroa hiukan pienempi, sen vatsapuoli aivan lumivalkea, selkä ruskeanharmaa tummine pilkkuineen, nokka ja koivet mustat, yläperä ainakin osaksi valkea, pyrstön tyvi valkea, pyrstösulat kauliin harmaat sekä siivillä lennossa valkea juova. Ei koko suolla ollut toista lintua, jonka alapuolen väri olisi niin hyvin erotunut kuin tämän; aivan kuin tuolla liejumättäällä olisi ollut lumipallo... Lentoa lähtiessään se äänsi kauniisti ja helähtelevästi blt-bl-. Syyskuuisen ilta-auringon kajaassa tyvenen veden pintaan kuulosti hietasirriäisen blt-ääni melkein tunnelmalliselta". Kuvaus sopii varsin kiistatta pulmussirriin, joka seuraavan kerran tavattiin Pirkanmaalla vasta 1960-luvulla. Kaks ongelmallisinta lajia olivat **isosirri** (silloin rantasirriäinen) ja **merisirri**. Runsaat isosirrihavainnot varsinkin herättivät suurta kummastusta. Aatinen kertoo: "Tämä mielenkiintoinen kahlaaja oli minulle täällä jokapäiväinen nähtävyys yli 2:n kuukauden ajalla! Jo 22 p:nä heinäkuuta (!?) näin Hatanpään lehtikuusitien takaisella Karjusuolla komean punaruskean koiraksen ja hiukan haalakamman naaraksen. Aluksi en ollut uskoa silmiäni. Napaseutujen tuntemattomissa paikoissa pesivä kahlaaja keskellä kuuminta kesää Suomen Manchesterissa! Uskoa täytyi kuitenkin. 2.8. ne saivat seuralaisikseen 3 yksilöä, jotka olivat naaraksen värisiä; niitä oli nyt siis 5 kpl." Koko elokuun niitä viihtyi Karjusuon maisemissa ja huippu oli elokuun 26.-31 p:nä, jolloin Aatinen näki niitä ainakin 33 kpl! Syyskuun puolella määrät sitten vähenivät kunnes 26. syyskuuta hän näki 6 kpl, viimeisen kerran. Aatinen kertoo vielä että "rantasirriäisten ääni lentoa lähtiessä oli toisinaan matala kuraus, toisinaan ne olivat vaihi." Toinen hämmästyttävä laji oli **merisirri**. "23.8. aamupäivällä Pyhäjärven liejuisella rannalla näin Viinikanojan

Aatisen havaitsema merisirri oli ilmeisesti nuori isosirri. Tämä on kuitenkin aito merisirri.

suussa 7:n rantasirriäisen seurassa merisirriäisen, joka edelleenkin saman kuun 25, 26, 27, 28, ja 29 p:nä oleili Karjusuolla rantasirriäisten parissa". Aatinen kuvaa merisirriä näin: "Linnulla oli keltaisenvihreät nilkat (huomattavasti matalammat kuin rantasirriäisten), nokka melkein musta ja silmien yli valkea juova, jotapaitsi siivillä lennossa selvästi näkyvä, valkea juova. Sen selän väri oli kauliin tummanharmaa, joka höyhenen reunassa valkea puoli rengas, mikä teki linnun puvun ihmeen hienoksi; siivenkärjet mustat. Ruokailutapansa puolesta erotin sen jo kauaksi rantasirriäisistä.

...kirjan kuvaa vastaava suokukkokoira.

Pulmussirrillä on leveämpi valkea siipijuova kuin muilla sirreillämme.
Kuva © Kari Eischer.

Tässä 1950-luvun kartan mukaan tehdyssä kartassa näkyy vielä kaavoihin piirretty Karjusuonkatu, jota ei koskaan rakennettu. Aukeaman alaereunassa olevien panoraamakuvien ottopaikat on esitetty punaisin kolmioin kartassa.

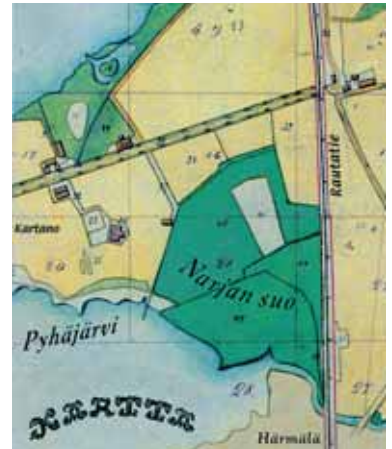
Syödessään se piti nokkaansa pitkän aikaa liejussa, mutta asteli sitten sukkelaan, jotavastoin rautasirriäiset (huom. kirjoitusvirhe) noukkivat sieltä ja täältä. Lintu ei ollut lainkaan arka ja lentoon lähtiessään sekä lennossakin se äänteli hauskaasti ja kuuluvasti jäk-jäk-jäk”. Tuohon aikaan havainnot olivat todella mullistavia. Ulkopuolista hieman voi hämentää tylien puuttuminen, vain 13.8. hän ilmoittaa sieltä ”pienen kurmitsan, josta en päässyt varmuuteen, oliko se tylli, vaiko pikkutylli; jompikumpi sen täytyi olla.”

Uusia lajeja 1926

Vuonna 1926 sama tahti jatkui. Uusia lajejakin ilmaantui. Näitä olivat mm. **jänkäsirriäinen**, jonka Aatinen ilmoitti 22.-28.7. ”lirojen ja sirriäisten parissa”.

Hän kuvaa sen ääntelyä seuraavasti: ”24 p:nä äänsi se lentoon lähtiessään muuten samalla tavalla kuin kangassirriäinen, mutta kovemmin ja matalammin, selvään lausuttuna tr-, jossa ei kuulunut suosirriäiselle ominaista yy-tä. 28 p:nä se huuteli (ukonilman lähestyessä) omituista karkeata varoitushuutoaan rriit-rriiit-riit, lentoon lähtiessään jälleen tr”. **Kuovisirrin** Aatinen huomasi 27.8.: ”1 kpl komea koiras muiden sirriäisten joukossa, 28-29.VIII 1 kpl, mutta se oli nyt joko naaras tai sitten nuori lintu, joka jälleen 31 p:nä.” Myös **jänkäkurppa** oli uusi havainto: Näitä hän ilmoittaa nähneensä 11.7. ja 16-18 päivinä 1 (jonka lisäksi 12.5. Härmälän lammella, tarkoittanee Härmälän Vähäjärveä, 1 kpl). Heinäkuisen ajankohta on kyllä tämän päivän

valossa outo. Pikkusirristä tulee ensimmäinen kevähavainto: 31.5. Suosirrejä on edelleen niukasti, mutta lapinsirrejä kohtalaisesti, esim. keväällä 21-22.5. 14-15 kpl. Isosirri oli edelleen vahvasti mukana, vaikkakaan ei yhtä runsaana kuin edellisvuonna: 22.VII 1 kpl naaras. Aatinen olettanee säätilan vaikuttaneen sen ilmestymiseen koskapa mainitsee ”itätuulen, joka myös edellisenä iltana” ja useasti havaintojensa yhteydessä viittaa myös säätilaan. Heinäkuussakin (31.7.) niitä oli parhaimmillaan 12-13 kpl. Pitkin elokuuta niitä oli edelleen varsin mukavasti, joka käyntikerralla yli 10 kpl. Syyskuun suurin lukema oli 2.9. 15 kpl. 17.8. hän näki isosirrejä peräti 30 kpl. ja viimeiset 4 kpl 19-23.9. Edellisenä vuonna hän ei mainitse mitään **suokukoista**. Nyt oli niitäkin. Keväällä muutamia, mutta joitakin myös syksyllä, mm. 22.7. 7-8 kpl ja 30.7. 10 kpl. Ja nyt näkyi **tyllejäkin**: 24.5. 3 kpl, 31.7. 2-3 kpl, 1-6.8. ?, Myös **pikkutyllin** hän ilmoittaa 7.6. Karjusuolta. Vikloja näkyi pieniä määriä, mm. joitakin **musta-** ja **valkovikloja** ja mm. 17.5. 1926

Hatanpään kartanon tiluskartassa 1894 Karjusuo oli nimellä Narjansuo.

1. Karjusuo jäi 1960-luvulla täytemaan ja myöhemmin autoliikkeiden ketjun alle. Lehtikuusitie on nykyisin Hatanpään puistokuja. Panoraamakuvat © Harri Sulonen.

50 liroa. Syyspuolelta suurimmat no-
teeraukset olivat 30 yks v. 1925 ja 35-40
yks v. 1926. Hieman oudoksuttaa 7.9.
nähty 9 **punajalkaviklon** parvi...
"äännellen dily dily.."

Seuraavana vuonna Aatisen ote Karju-
suosta näyttää kirvonneen. Hän on ha-
vainnoista päätellen käynyt siellä vain
muutamana päivänä. Mutta isosirrejä
hän näyttää edelleen havainneen: 2.9. n.
10 kpl, 3.9. 9 kpl, 5.9. 3 kpl ja 6.9. 4
kpl. Sen lisäksi hän näki neljä viklolajia,
töyhtöhyypän ja lapinsirrin. Tähän päät-
tyykin Karjusuon lintuhavaintojen tari-
na. Jostakin syystä hän ei enää havain-
noinut Karjusuolla tai ei ainakaan il-
moittanut sieltä havaintoja.

Epäilyt heräävät

Olisi ollut ihme, jos näinkin erikoiset
havainnot eivät olisi herättäneet epäily-
jä ja ihmetystä Helsingin herroissa. Vuon-
den 1926 julkaistun artikkelin loppuka-
neettina onkin Ornīs Fennican toimitus-
tuksen lisäys: "Olisi suotavaa että ha-
vaintojen tekijä vastaisuudessa koettaisi
hankkia todistekappaleita harvinaisten
lajien esiintymisestä sisämaassa, kuten
Limicola falcinellus, *Calidris ferruginea*, *C.*
minuta, *C. canutus*". Aatinen kertoi
myös tuon ajan tunnetuimman ornitolo-
gin Ivar Hortlingin ottaneen yhteyttä
ja kysyneensä "onko semmosia?" Ja pyy-
si hankkimaan näytekappaleita. Aatinen
kertoikin menneensä pyssyn kanssa
suolle ja ampuneensa jotakin kahlaajaa,
mutta sitten tuli paikalle mies, joka
kiukkuisena sanoi: "Ei täällä saa metsäs-
tää!". "Homma jäi siihen eikä se laukaus-
kaan osunut", nauroi Aatinen. Hortling
olisi voinut asian helposti hoitaa matkus-
tamalla paikalle, mutta eipä vaivautunut.
Sen sijaan hän kyllä julkaisi lyhyen yh-
teenvedon Aatisen havainnoista myös
Ornīs Fennicassa (Hortling 1926).

Vuoden 1927 Ornīs Fennicassa jul-
kaistu artikkeli Karjusuon linnuston

Suomaiden ja rantojen lintuja: Kuva ja kuvateksti, Suomen Retkeilyfauna (1929).

1. Heinäkurppa (valkomerkkilintu), 2. Iso kuovi (valkomerkkilintu), 3. Rantaharakka (kirja-
va lintu), 4. Tylli (valkomerkkilintu), 5. Punajalkavikla (valkomerkkilintu) 6. Luotolainen
(valkomerkkilintu) 7. Valkovästäräkki (valkomerkkilintu), 8. Liro (valkomerkkilintu),
9. Punakuovi (valkomerkkilintu).

aarteista jäi Aatisen viimeiseksi lintuju-
tuksi. Tämän jälkeen seuraa hiljaisuus.
Epäilyt havaintojen oikeellisuudesta ky-
tivät ehkä joissakin piireissä, mutta silti
K.E.Kivirikko (esim. 1948) suhtautuu
niihin varauksettomasti. Sitten jääkäri-
kapteeni Irmer Forsius julkaisi havain-
tojaan merisirristä ja hän asettaa kysy-
myksenalaiseksi Aatisen merisirriha-
vainnon, mm. oudon tapaamisajankoh-
dan ja äänenkuvauksen perusteella. Ää-
nenkuvaukset ovat toki aina subjektiivisia,
mutta kyllähän "jäk-jäk-jäk" voisi
merisirriinkin sopia (vrt. esim. Linko-
lan, 1967, kuvausta Päijänteellä Varpu-
senlinnanselällä 27.10.1966 tapaamas-
taan merisirristä, joka äänsi väk-väk eikä
Linkolan mielestä erityisen hyvin sopi-
nut selaillemiinsa kuvauksiin merisirrin
äänestä). 1960-luvulla ilmestynyt lintu-
harrastuksemme ja tieteen Raamattu
Pohjolan linnut värikuvin tyrmää Aati-

sen havainnot isosirreistä, merisirristä
("jota on jo kauan pidetty epäilyttävänä")
ja pulmussirristä (varsin osuvasta
lajikuvauksesta huolimatta). Liejukana
sentään hyväksytään kirjoihin, mutta Aa-
tisen ilmoittamasta töyhtökiurusta ei
mainita sanaakaan.

Pirkanmaan ainoa töyhtökiuruhavainto

Niin...töyhtökiuru. Pirkanmaan ai-
noa. Aatinen sanoo sen nähneensä 28.5.
Ratinassa Hatanpään pölyisen valtatie-
vieressä erällä syrjätiellä, joka etsi kui-
vuneesta hevosenlannasta jyviä. "Pääsin
siitä ainakin 6-7 metrin päähän, jolloin
pitkähkö, suippo töyhtö päälle näkyi
paljainkin silmin sangen selvästi, kiikaris-
sa paremmin. Lintu oli tavallisen leivon
värinen ja kokoinen, mutta tanakampi."
Aatinen näki linnun vielä 31. pnä. RK
on hyväksynyt havainnon.

2. Nykynäkymä Lahdenperäncadulta Karjusuolle päin.

Aatinen toisissa aatoksissa

Kävin Aatisen luona kahdesti 1980-luvun alussa. Ensimmäisellä kerralla mukana oli Heikki Parviainen ja toisella – syntymäpäivätervehdyksellä – oli mukana minun ja Parviaisen lisäksi Teppo Rantanen ja A.O.Salonen. Näin kaksi pirkanmaalaisen lintuharrastuksen pioneeria Aatinen ja Salonen tapasivat toisensa ensimmäisen ja ainoan kerran. Jo ensimmäisellä käynnillä keskustelimme Karjusuon havainnoista ja Aatinen aivan kuin vältellen viittasi runsaisiin isosirrihavaintoihinsa. ”Eihän siellä mainita mitään suokukoista”, hän sanoi ja samalla vahvisti, mikä myös oli tullut mieleemme. Hän oli sotkenut isosirrin ja syyspukuiseen suokukon. Hän kertoi asiasta näin: siihen aikaan ei lintukirjoissa kerrottu syyspukuisesta suokukosta ja hän uskoi suokukolla olevan syksyllä samanlainen röyhelökaulus kuin keväälläkin. Ristiriitaista on kuitenkin, että hän syksyiltä 1926 ilmoittaa nähneensä jokusen suokukonkin. Joka tapauksessa hän tuli itsekin siihen päätelmään, että isosirrit olivat suokukkoja. Voi olla, että hän tämän jälkeen masentui asiasta niin, ettei enää käynyt Karjusuolla ja lopetti lintuharrastuksensa. Hän itse ilmaisi katkerasti: ”Minun ei olisi siihen Ornis Fennicaan soikeutua ollenkaan, se sekoitti minun pääni”. Entä se merisirri, jota oli jo kauan epäilty? Aatinen itse vanhoilla päivilläänkin uskoi siihen ”Se oli ihan varmasti merisirri”, hän vakuutti vielä

Kirjallisuus

Aatinen, Yrjö H. 1925: Uusia lintuhavaintoja Tampereen seuduilta, m.m. kahlaajien syysmuuttoa koskevia. - Luonnon Ystävä 150-158.
Aatinen, Yrjö, H. 1927: Kahlaajahavaintoja Tampereella ja sen lähistöllä (m.m. Hatanpään Karjusuolla) v. 1926. - Ornis Fennica 4: 48-50.
Aatinen, Y.H. 1928: Hiukan kahlaajahavaintoja Tampereella syyspuolella 1927. - Ornis Fennica 5:59.
Forsius, I. 1927: Om skärnsnåppans Calidris m. maritima Bruenn höstflytting. - Memoranda Societas pro Fauna et Flora Fennica. 4: 42-43.
Hortling, I. 1926: Durchzugsfrequenz nord. Stelzvögel im Binnenlande. - Ornis Fennica 3: 17-18.
Kivirikko, K.E. 1948: Suomen linnut, osa II. WSOY.
Kosonen, L. 1976: Arktisia kahlaajalintuja oli Karjusuolla. - Tammerkoski: 11-12.
Kosonen, L. & Parviainen, H. 1982: Yrjö H. Aatinen 80 vuotta. - Lintuviesti 7: 188-193.
Kosonen, L. 1986: Yrjö Henrik Aatinen 1902-1986. - Lintuviesti 11: 16
Linkola, P. 1967: Merisirri (Calidris maritima) Päijänteellä. - Ornis Fennica 44:50.

80-vuotiaana. Parviaisen kanssa silloin jo epäilimme, että hän on itse asiassa nähnyt nuoren isosirrin! Värytys (kellanviherävät jalat, musta nokka, höyhenpuku) ja ruokailutapa viittaavat siihen ja myös ääni! Uek-uek, sanoo Pohjolan linnut isosirrin äänestä. Omat kokemukset myös kuvaisivat sen noin ja sehän on jo varsin lähellä Aatisen kuvausta jäk-jäk-jäk.

Epilogi

Aatisen pioneeritoiminta ei jäänyt kuitenkaan tähän. Viimeisessä artikkelissaan (1928) hän ilmoittaa, että elokuun 27 pvä 1927 hän kävi Lielahden selluloosatehtaan alapuolella tarkoituksella tavata sielläkin kahlaajia, koska sillä paikalla on laajan puoleinen ala haisevaa ruskeata mutaa. ”Siellä tapasin jonkun liron, muutaman rantasipin ja selvästi kaksi pientä kurmitsaa (tylli tai pikkutylli) sekä pienen sirriäisen (nähtävästi

kangassirriäisen). Tämän paikan löysin keväällä 1926. ”Tästä kului yli 40 vuotta ennen kuin Lielahden lietteet nousivat kuuluisuuteen. Nythän niidenkin aika on lähes ohi.

Karjusuo nyt...

Seison pääkadun varrella. Katselen vemmalle kevätasuiselle lehtikuusitielle päin ja loputonta autoliikkeiden jonoa sen eteläpuolella. Tuolla alueellako oli Tampereen paras lintukohde 1920-luvulla? Nykyisin asfaltin läpi tunkee tuskin muuta vihreää kuin joku hullu voikukka.. Niinpä, isosirrit, jotka olivat suokukkoja, merisirri joka oli isosirri, pulmussirri.... Kuinka monta muuta hienoa havaintoa sieltä olisikaan saatu vuosien varrella, jos havainnointia olisi jatkettu ja Helsingin herrat eivät olisi katkeroittaneet Aatista. Ja jos olisi ollut nykyajan miehitys ja tietämys....

lasse.kosonen@tampere.fi

Puutarhakahvila Tervapääsky toimii Thorsten Renvallin rakennuttamassa huvilassa

Mainio kesäinen kulttuuri/linturetkikohde Sääksmäellä

Kesällä kannattaa tehdä retki suomalaisen lintutieteen historiaan ja käydä nauttimassa hyvät kahvit ja leivonnaiset puutarhakahvila Tervapääskyssä Sääksmäellä. Kahvila toimii lintu- ja kasvitutkijana tunnetun Thorsten Renvallin 1913 rakennuttaman kansallisromanttisen huvilan puutarhassa ja alakerrassa. Kahvilan tuotto menee Inti-
aan Nanhi Dunyan -nimisen kehitysvammaisten koulun hyväksi.

Huvilan nykyiset omistajat Liisa ja Jari Niinikangas haluavat vaalia Renvallin luomaa henkeä ja ovat ennallistaneet ainutlaatuisen rakennuksen.

Myös huvilan puutarhassa Renvallin kädenjälki näkyy edelleen voimakkaana. Lukuisten vanhojen maatiaiskasvilajikkeiden sijoitukset Renvall on tarkasti miettinyt siten, että puutarha kukkii koko ke-

Renvallin 1911 rakennuttama kulttuurihistoriallisesti arvokas huvila on todennäköisesti arkkitehti Lars Sonckin suunnittelema.

sän. Puutarhasta on löytynyt myös ikivanhoja kulttuurikasveja kuten koirankieli.

Huvila sijaitsee keskellä ikivanhaa kulttuurimaaisemaa Sääksmäen keskiaikaisen kirkon lähellä. Kävelymatkan päässä, Rapolan Linnavuoren rinteessä

on myös toisen kuuluisan lintututkijan **K. E. Kivirikon** huvila, joka valmistui 1911. Todennäköisesti juuri Kivirikko houkutteli turkulaisen Renvallin aikanaan Sääksmäelle.

Tervapääskyssä järjestetään monenlaisia kulttuuri- ja luontotapahtumia. Tänä kesänä ohjelmassa on mm. runoiltoja, historialuentoja, kasviretki, rakennusentisöinti-esitelmä, kädentaitajanäyttely, taidenäyttely, luento Sääksmäen linnustosta, lepakkoretki, ranskalaista musiikkia jne. Kannattaa katsoa tarkempi ohjelma nettisivuilta, josta löytyy myös ajo-ohje.

Puutarhakahvila Tervapääsky
Sääksmäentie 825, 37700 Sääksmäki
Avoinna 11.6.–6.8.2006.

Ti-to ja la-su 10.30–18.00, pe 10.30–19.30, ma suljettu.

www.lighthouse.fi/tervapaasky.htm